

Rotterdam vaardig verder

Beter in taal, rekenen en digitale vaardigheden

**Beleidskader basisvaardigheden in
Rotterdam 2023-2026**

Colofon

Het beleidskader basisvaardigheden in Rotterdam 2023-2026 'Rotterdam vaardig verder' is een uitgave van de gemeente Rotterdam.

Redactie

Team Inclusief Samenleven

Met medewerking van

Onze partners in de stad

Fotografie

David Rozing: omslag.

Eric Fecken: Foto voorwoord, Enes Yiğit

November 2022

Voorwoord

Op de website 'Taalpost' staat een mooi kort gedicht:

*Taal is meer dan alleen woorden.
Meer dan een mededeling. Meer dan een ontboezeming
Een boodschap met heel veel betekenissen.
Het kan gaan van een moeder naar een kind,
tussen twee geliefden en op dit moment zelfs tussen jou en mij.*

Dat vind ik mooi. Want inderdaad, via taal leg je contact met andere mensen. In je relatie, je familie maar ook op het werk, in de klas en op de sportclub. Het is een sleutel om mee te doen en maakt je wereld groter.

Uit eigen ervaring weet ik hoe een gebrek aan taalvaardigheid je juist kan beperken. Mijn opa en oma kwamen hier naartoe om een beter leven op te bouwen, maar de Nederlandse taal kregen ze nooit goed onder de knie. Als er rekeningen voor mijn opa in de bus vielen, of mijn oma moest naar de huisarts, dan werden wij – hun kinderen en kleinkinderen - gevraagd om te vertalen. Hoewel mijn grootouders dat betere leven voor hun kinderen wisten te bereiken, konden ze zelf minder goed meedoen dan ze hadden gewild.

Ik vind het dus ontzettend belangrijk dat we als gemeente ons uiterste best doen om de taal en andere basisvaardigheden zoals rekenen en digitale vaardigheden van bijna 100.000 Rotterdammers te verbeteren. Want om die aantallen gaat het. In dit beleidskader laten we zien hoe we dat de komende vier jaar gaan doen. Gelukkig hoeven we niet vanaf de start te beginnen.

De afgelopen jaren is er al hard gewerkt om professionals in de zorg, op het werk, scholen en andere maatschappelijke organisaties in deze stad bewust te maken van het belang van een goede taalbeheersing. Daarnaast dagen we mensen zelf actief uit om hun problemen met taal aan te pakken. Daar heb ik de laatste maanden mooie voorbeelden van gezien.

Zo was ik bij het taalcafé in de bibliotheek waar mensen laagdrempelig met taal kunnen oefenen. Ik maakte kennis met een taalambassadeur die andere mensen over de streep trekt hun schaamte te overwinnen. Ook was ik bij de Erasmus universiteit waar aankomende artsen geschoold worden om de klachten van laaggeletterde patiënten beter te begrijpen.

De gemeente vormt een krachtig netwerk met andere publieke en particuliere organisaties in de zorg, het onderwijs en de financiële sector. Dat stelt ons in staat om zoveel mogelijk mensen te bereiken.

Ook de komende jaren is dat onze missie. Daarbij zetten we extra in op betere basisvaardigheden als middel voor bijvoorbeeld het oplossen van financiële problemen. Het draait hierbij niet alleen om taal, maar ook om rekenen en digitale vaardigheid. Denk bijvoorbeeld aan hulp bij het ontcijferen van de armoederegelingen van de overheid die mensen anders mislopen. Veel mensen in armoede zijn ook laaggeletterd. Wie laaggeletterd is, vervalt vaker in armoede. Die cirkel willen we met kracht doorbreken.

Er heerst helaas ook nog veel schaamte rondom laaggeletterdheid. Persoonlijk herinner ik mij die schaamte bij mijn oma, als ik in de kamer van de huisarts zat en zij aan mij haar klachten moest vertellen - voordat ik het kon vertalen.

De term 'laaggeletterd' draagt bij aan die schaamte, het woord 'laag' heeft een negatieve klank. Daarom wil ik ook samen met het Rijk en andere organisaties op zoek naar een betere term die maakt dat mensen eerder uit hun schulp kruipen. Want daar begint het mee.

“Als je iets aan je problemen wil veranderen moet je eerst zelf de deur op een kier zetten”.

Wij van de gemeente en onze partners gaan vervolgens helpen die deuren verder open te gooien. Waardoor de kans op verbinding en meedoen met de wereld beter mogelijk wordt voor elke Rotterdammer die dat nodig heeft.

De ambities staan op papier en er staat een krachtig netwerk klaar om ze in praktijk te brengen. Daar ga ik mij persoonlijk hard voor maken!

Enes Yiğit

Wethouder

Armoedebestrijding, Schuldhulpverlening en Taal

(credits foto in colofon)

Inhoudsopgave

Inleiding	6
Visie en missie	7
Visie.....	7
Missie.....	7
Opgave en doelgroep.....	7
Basisvaardigheden en laaggeletterdheid.....	7
Een toelichting op laaggeletterdheid en de doelgroep	8
De cijfers	9
De maatschappelijke kosten en baten.....	10
Baten aanpak laaggeletterdheid.....	10
Ambitie en doelstellingen.....	11
Doelstelling.....	11
De aanpak	11
Van samenwerking naar partnerschap	11
Vier thema's van taal	13
Taal en ontwikkeling	14
Taal en gezondheid.....	15
Taal en werk	16
Taal en geld.....	17
Bredere aanpak	18
Onderzoek en rapportage.....	19
Tevredenheidsonderzoek.....	19
Landelijke impactmeting	19
Landelijke monitor laaggeletterdheid	19
Toekomstige onderzoeken.....	20
Verantwoording.....	20
Juridisch en financieel kader	20
Juridisch kader	20
Financieel kader	21

Inleiding

De afgelopen jaren heeft Rotterdam geïnvesteerd in een gevarieerd taalaanbod en de bewustwording over laaggeletterdheid bij professionals. Met lessen die inspelen op de leefwereld en motivatie van individuele Rotterdammers zijn veel mensen bereikt. De Rotterdamse aanpak bleek daarmee een voorbeeld voor de rest van het land.¹

Op deze basis bouwen we samen verder met scholen, religieuze instellingen, centra voor Jeugd en Gezin, kinderopvangorganisaties, zorginstellingen, werkgevers, maatschappelijke organisaties en vele anderen. We verbreden ook onze focus van alleen taal naar basisvaardigheden. Onder basisvaardigheden verstaan we taal (lezen, schrijven, spreken en luisteren), rekenen en digitale vaardigheden. De samenhang die bestaat tussen het minder goed beheersen van de basisvaardigheden en andere problematiek, zoals armoede, minder goede gezondheid en achterstand in de (taal)ontwikkeling van kinderen, vraagt hierom. De belangen zijn groot.

Met organisaties in de stad voerden wij gesprekken hoe we nog meer slagen kunnen slaan in de aanpak van laaggeletterdheid. Zo bleek hoe belangrijk maatwerk is. Wat is er nodig om nog meer mensen te bereiken, zoals analfabeten, zij met Nederlands als moedertaal en zij die een andere taal als moedertaal hebben. Denk ook aan digitale vaardigheden die zo belangrijk zijn in het dagelijks leven. We hebben geluisterd en bieden nog meer Rotterdammers perspectief en kansen. De website www.beterintaal.nu zorgt ervoor dat zoveel mogelijk mensen het aanbod online kunnen vinden. Daarnaast bereiken we de doelgroep via de huizen van de wijk, religieuze instellingen, vraagwijzers, taalaanbieders, coaches en medewerkers van de gemeente.

We blijven vasthouden aan taal als middel en houden de lessen dicht bij de leefwereld van Rotterdammers. De komende jaren voegen we de overige vaardigheden toe aan onze trajecten. Hierbij richten wij ons op de thema's ontwikkeling, gezondheid, werk en geld. Speciale aandacht gaat uit naar Taal en geld. Veel Rotterdammers worstelen met hun bestaanszekerheid. Door de huidige economische situatie nemen de kosten voor de huur, de zorg, de energie, de boodschappen toe. Een goed overzicht hiervan draagt bij aan een betere financiële situatie. Het kunnen voeren van je eigen administratie is daarom belangrijk. Dat maakt het ook inzichtelijk voor de Rotterdammer welke maatregelen hij kan nemen in grote opgaven rondom verduurzaming, energietransitie en vermindering van woonlasten. Maar ook welke (gemeentelijke) inkomensondersteunende regelingen daarbij kunnen helpen. Voorbeelden hiervan zijn energietoeslag, zorgtoeslag en huurtoeslag.

Waar we in het vorige beleidskader samenwerkten met verschillende partners, stappen we in het nieuwe beleid over naar partnerschap in netwerken. We gaan van samenwerken naar partnerschap. In dit partnerschap richt de samenwerking zich op de doelen van de verschillende partners en ons gezamenlijke doel. Aangezien basisvaardigheden van invloed zijn op zoveel andere terreinen, heeft heel de stad baat bij zoveel mogelijk Rotterdammers die deze vaardigheden goed beheersen. Het is dan ook aan iedereen om zijn verantwoordelijkheid te nemen. Sta open voor collega's, patiënten, cliënten, ouders die moeite hebben met hun basisvaardigheden, ga het gesprek aan en help ze verder. Als gemeente geven wij het goede voorbeeld door ook binnen de gemeente de samenwerking aan te gaan voor het verbeteren van basisvaardigheden.

¹ Zie Voorgangsrapportage taalbeleid 2021, [Gemeenteraad Rotterdam 22bb3786](https://www.rotterdam.nl/verkiezingen/2021/05/11/gemeenteraad-rotterdam-22bb3786). Onder andere de gemeente Zeist heeft in de 'Taalaanpak Zeist 2020 – 2024' dankbaar gebruik gemaakt van De Taalspiraal, Beleidskader Taal in Rotterdam".

Visie en missie

Vanuit deze inleiding waarin de basis van het nieuwe beleidskader basisvaardigheden beschreven wordt, komen wij tot de volgende visie en missie.

Visie

Een stevige basis vergroot je wereld.

Goede basisvaardigheden bieden een stevige basis. Wie vaardig is in de Nederlandse taal, in rekenen en goed kan omgaan met computers, mobiele telefoons en internet, heeft veel kansen in de samenleving. Hoe meer mensen deze basisvaardigheden beheersen, hoe groter de wereld om hen heen wordt – letterlijk en figuurlijk.

Letterlijk, want als je weet welke tram je moet nemen naar een afspraak in het ziekenhuis en kunt lezen bij welke halte je eruit moet of hoe je dat via je mobiel kunt opzoeken, verplaats je je gemakkelijker. Of als je werk zoekt en weet waar je online de vacatures kunt vinden die bij jou passen. Figuurlijk, omdat goede basisvaardigheden zorgen voor meer kennis van de wereld en het begrijpen van en omgaan met de informatie die op ons afkomt

Missie

We bieden de mogelijkheid aan volwassenen (18+) Rotterdammers om de basisvaardigheden taal, rekenen en digitale vaardigheden te leren. Aandacht en aanbod creëren we samen met netwerkpartners en taalaanbieders die zich richten op de thema's Ontwikkeling, Gezondheid, Werk en Geld. We stimuleren Rotterdammers hun basisvaardigheden te verbeteren zodat ze hun eigen wereld vergroten.

Opgave en doelgroep

Basisvaardigheden en laaggeletterdheid

Met basisvaardigheden bedoelen we taal (lezen, schrijven, spreken en luisteren), rekenen en digitale vaardigheden. Goede basisvaardigheden zijn belangrijk om mee te kunnen doen in de samenleving. Taal, rekenen en digitale vaardigheden gebruik je in het dagelijks leven namelijk overal. Het hebben van goede basisvaardigheden zorgt ervoor dat mensen zich zelfstandig kunnen redden. Onze samenleving staat geen moment stil en vraagt steeds weer andere vaardigheden en capaciteiten. Iedereen moet bovendien kunnen deelnemen aan onze digitale maatschappij en profiteren van de mogelijkheden die de digitale wereld biedt.

Het niet of minder goed beheersen van basisvaardigheden heeft gevolgen. Mensen die onvoldoende basisvaardigheden hebben, hebben minder sociale contacten. Zij hebben meer kans om hun baan te verliezen, ervaren problemen met hun financiën, met hun gezondheid en missen vaardigheden om hun kinderen voldoende te kunnen ondersteunen in hun ontwikkeling.

Om een baan te krijgen, moet je een goede sollicitatiebrief kunnen schrijven. Om boodschappen te doen, moet je kunnen rekenen. Voor een goede gezondheid is het belangrijk dat iemand een etiket van een medicijn kan lezen. Om veilig bankzaken te doen, moet je digitaal vaardig zijn. Hoe taalvaardiger de ouder, hoe beter de taalontwikkeling van de kinderen. Ook voor een vervolgopleiding of een baan zijn goede basisvaardigheden cruciaal.

Een toelichting op laaggeletterdheid en de doelgroep

Laaggeletterdheid is een term voor volwassenen die moeite hebben met een of meerdere aspecten van basisvaardigheden. Een volwassene die laaggeletterd is, is niet per definitie analfabeet. Analfabeten zijn mensen die helemaal niet kunnen lezen en schrijven. Naast analfabeten behoren ook volwassenen tot de categorie laaggeletterden tot het niveau 2F of B1 vergelijkbaar met het eindniveau vmbo of mbo 1, 2 of 3. Onderaan deze pagina ziet u in de tabellen een toelichting op de niveaus basisvaardigheden.

Rotterdamers die moeite hebben met basisvaardigheden zijn heel verschillend. Een deel van hen is hier geboren en is hier naar school geweest, maar heeft toch nog moeite met basisvaardigheden. Zij hebben Nederlands als moedertaal (NT1). Een andere groep zijn migranten². Voor hen is Nederlands de tweede taal (NT2). Afkomst, de duur van hun verblijf in Nederland, het niveau van taalbeheersing (ook van de eigen taal) en de behoefte aan scholing in taal kunnen allemaal verschillen. Een deel van deze groep is nieuwkomer en op grond van de Wet inburgering inburgeringsplichtig. Het overige deel bestaat uit migranten die geen inburgeringsplicht (meer) hebben en laaggeletterd zijn.

Het onderscheid is niet altijd duidelijk. Sommige mensen zijn in Nederland naar school geweest en soms zelfs in Nederland geboren, maar spreken van huis uit een andere taal. Nederlands is dan niet hun moedertaal, maar ze vallen ook niet in de doelgroep NT2. Deze onderverdeling gaat eigenlijk vooral om wat voor onderwijs iemand nodig heeft: NT1- of NT2-onderwijs. We bieden dan ook maatwerk.

De rijksoverheid hanteert de niveaus van 1F t/m 4F als referentiekader voor het Nederlandse onderwijs.³ De niveaus van A1 t/m C1-C2 worden gebruikt voor anderstaligen. In de tabel worden ter vergelijking ook de corresponderende eindniveaus binnen het Nederlandse onderwijssysteem opgenomen.

Laaggeletterd	Nederlands als eerste taal (NT1)	1F
	Nederlands als tweede taal (NT2)	A1-A2
	Vergelijkbaar niveau onderwijs	Eind basisschool
	Wettelijke regelingen Inburgering	Taaleis WEB

Niet meer laaggeletterd	Nederlands als eerste taal (NT1)	2F	3F	4F
	Nederlands als tweede taal (NT2)	B1	B2	C1-C2
	Vergelijkbaar niveau onderwijs	Einde vmbo en mbo 1,2,3 Staatsexamen NT2 programma I	Einde mbo-4 of havo Staats-examen NT2 programma II	Einde vwo-hbo/wo
	Wettelijke regelingen	nieuwe Wet Inburgering WEB	WEB	

² "In het buitenland geboren inwoners van Nederland." CBS.

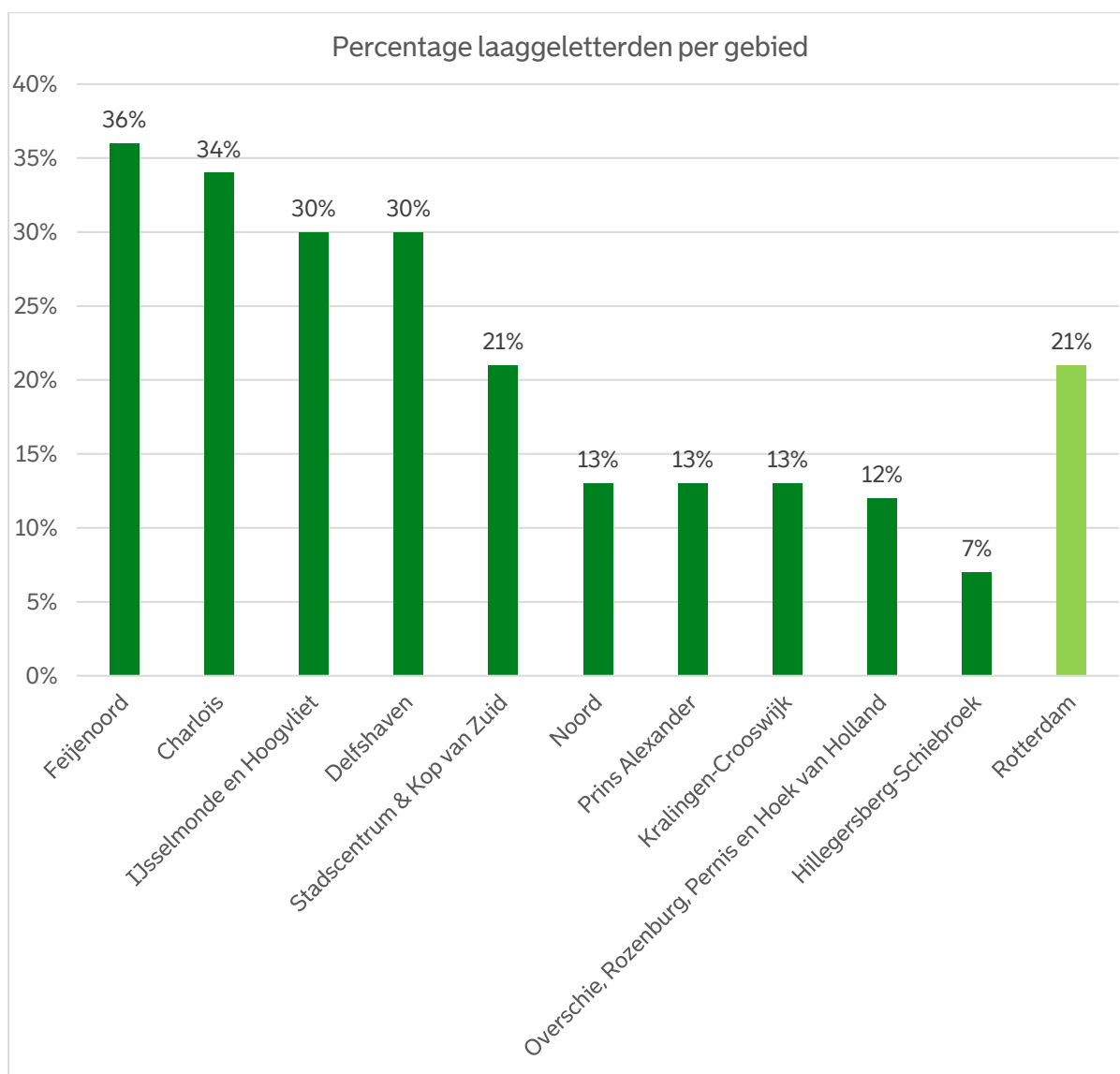
³ Rijksoverheid, Referentieniveaus taal en rekenen. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/taal-en-rekenen/referentiekader-taal-en-rekenen>

De cijfers

In Nederland is bijna 12% van de beroepsbevolking (16-65 jaar) laaggeletterd.⁴ Wanneer we de doelgroep ouder dan 65 jaar ook meerekenen en naast laaggeletterdheid ook de andere aspecten van basisvaardigheden, dan kom je uit op 2,5 miljoen mensen met onvoldoende basisvaardigheden.⁵ Landelijk gezien is twee derde van alle mensen die moeite heeft met lezen en schrijven in Nederland geboren.⁶ Omdat zij wel goed kunnen spreken, blijft hun laaggeletterdheid vaak lang onopgemerkt, wat voor extra problemen kan zorgen.

Uit onderzoek blijkt dat in Rotterdam 21 procent van de beroepsbevolking (16-65 jaar) laaggeletterd is. Dat is dus bijna twee keer het landelijk gemiddelde. We hebben het dan over zo'n 90.000 mensen. Leeftijd, opleidingsniveau, arbeidsmarktpositie en herkomst zijn allemaal factoren die invloed hebben op de geletterdheid van mensen. Voor veel Rotterdammers is Nederlands bovendien een tweede taal die ze moeten leren. Onderstaande tabel laat zien dat de verschillen per gebied behoorlijk groot zijn. Het aantal laaggeletterden op Zuid is het grootst. Meer dan 30 procent van de inwoners is daar laaggeletterd.

Percentage laaggeletterden per gebied in Rotterdam:⁷

⁴ CINOP-echo, ROA & Etel. (2022). *Geletterdheid in zicht*. <https://geletterdheidinzicht.nl/>

⁵ Algemene Rekenkamer. (2016). *Aanpak van laaggeletterdheid*.

⁶ Rijksoverheid. (2022). *Aanpak laaggeletterdheid*. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/laaggeletterdheid/aanpak-laaggeletterdheid>

⁷ CINOP Advies, Etel, Kohnstamm Instituut & Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt. (2016). *Laaggeletterdheid in Rotterdam*.

De maatschappelijke kosten en baten

Laaggeletterdheid heeft financiële gevolgen voor onze samenleving. De maatschappelijke kosten van laaggeletterdheid in Nederland bedragen ongeveer 1 miljard euro per jaar.⁸ In Rotterdam zijn de maatschappelijke kosten geschat op 44 tot 53 miljoen euro per jaar.⁹

Enkele voorbeelden:

Zorg: Laaggeletterdheid gerelateerd aan gezondheidszorg brengt landelijk jaarlijks zo'n 127 miljoen aan kosten met zich mee door meer bezoeken aan de huisarts en ziekenhuis.¹⁰ Dit blijkt onder meer uit het rapport van PWC 'Vervolgonderzoek naar maatschappelijke kosten van laaggeletterdheid'. In het hoofdstuk 'Laaggeletterden hebben vaker een ongezonde levensstijl en gaan als gevolg vaker naar de huisarts of naar een ziekenhuis' wordt deze conclusie getrokken. Taalverbetering heeft invloed op de gezondheid en gezondheidsvaardigheden van laaggeletterden.¹¹

Inkomen: Uit onderzoek blijkt dat inkomen en laaggeletterdheid veel met elkaar te maken hebben. De kans op laaggeletterdheid is hoger als iemand minder inkomen heeft. En bij laaggeletterden is de kans op een lager inkomen of armoede hoger. Laaggeletterden zijn vaker arm dan niet-laaggeletterden en bijna drie keer zo vaak afhankelijk van een uitkering als niet-laaggeletterden.¹² Het is dan ook geen toeval dat de Rotterdamse wijken met het hoogste percentage laaggeletterden ook de meeste armoede kennen. Dit percentage is in deze wijken flink wat jaren lager dan in andere delen van de stad.¹³ Armoede kan ook tot laaggeletterdheid leiden. Hierdoor ontstaat een vicieuze cirkel: armoede leidt tot laaggeletterdheid en dit leidt tot meer armoede. Het is belangrijk deze vicieuze cirkel te doorbreken.

Werk: Investeren in goede basisvaardigheden levert veel op voor werknemers, werkgevers en werkzoekenden. Het hebben van deze basisvaardigheden vergroot de kansen van werknemers op de arbeidsmarkt. Een goede beheersing van taal op de werkvloer is belangrijk voor mobiliteit, brede inzetbaarheid, productiviteit, veiligheid en kwaliteit van medewerkers.¹⁴

Baten aanpak laaggeletterdheid

De aanpak van laaggeletterdheid levert veel op. Als alle laaggeletterden in Nederland een taalcursus zouden volgen, zou dit de maatschappij 700 miljoen euro kunnen opleveren. Het volgen van een taalcursus zorgt per deelnemer voor een verhoging van de arbeidsproductiviteit met € 985,-, een vermindering van de zorgkosten met € 359,- en een stijging van de gezondheidswinst met € 1.501,-.¹⁵

Professor De Greef heeft onderzoek gedaan voor Rotterdam en de regio Rijnmond. Zijn onderzoek laat zien dat het verbeteren van de basisvaardigheden door middel van trajecten renderend is. De Nederlandse monitor volwasseneneducatie van professor De Greef uit 2021 en 2022 laat de volgende resultaten voor Rotterdam en de regio Rijnmond zien. 66% van de deelnemers van taaltrajecten past taal beter toe in de praktijk in de meeste facetten van het dagelijks leven. 25% tot 35% van de deelnemers krijgt een betere arbeidsmarktpositie (functioneert beter op de werkvloer, zoekt actief een betaalde baan of doet vrijwilligerswerk). In vergelijking met het landelijk onderzoek scoren bijna alle variabelen bij de trajecten in de regio Rijnmond hoger. De maatschappelijke baten van taaltrajecten zijn groter dan de investeringen. Uit de maatschappelijke kostenbatenanalyse van de taaltrajecten in de regio Rijnmond, blijkt namelijk dat de gemiddelde maatschappelijke opbrengst bij een aantal van 1.000 deelnemers ca. 3,2 miljoen is.

⁸ PricewaterhouseCoopers. (2018). *Vervolgonderzoek naar maatschappelijke kosten van laaggeletterdheid*.

⁹ Gemeente Rotterdam. (2016). Factsheet Taal, Werk en Inkomen.

¹⁰ PricewaterhouseCoopers. (2013). *Laaggeletterdheid in Nederland kent aanzienlijke maatschappelijke kosten*.

¹¹ PricewaterhouseCoopers. (2018). *Vervolgonderzoek naar maatschappelijke kosten van laaggeletterdheid*.

¹² Christoffels, et al. (2016). *Over de relatie tussen laaggeletterdheid en armoede*.

¹³ Gemeente Rotterdam. (2009). *Langer gezond? Hoeveel jaar leven we in goede gezondheid?*

¹⁴ Visscher en Tops. (2015). *Investeren in taal levert veel op! Drie businesscases voor groepsgericht taalonderwijs in de schoonmaakbranche*.

¹⁵ Kok en Scholte. (2013). *Rendement van cursussen voor laaggeletterden*. SEO Economisch Onderzoek.

Ambitie en doelstellingen

Dit college wil dat iedereen naar vermogen meedoet in Rotterdam en zich ontwikkelt. Het beheersen van basisvaardigheden taal, rekenen en digitale vaardigheden is daarvoor een belangrijke voorwaarde. Alle Rotterdammers verdienen dezelfde kansen.

Doelstelling

Wij streven in deze collegeperiode naar 25.000 gestarte trajecten basisvaardigheden. Dit kunnen zowel formele als non-formele trajecten zijn. Met de formele trajecten basisvaardigheden behalen zoveel mogelijk mensen hun diploma gericht op het volgen van een beroepsopleiding of het verbeteren van hun positie op de arbeidsmarkt. Via de non-formele trajecten willen wij zoveel mogelijk mensen opleiden en een zo goed mogelijk en duurzaam resultaat behalen.

Aantallen trajecten zijn belangrijk maar wij willen ook dat de trajecten basisvaardigheden inhoudelijk goed van kwaliteit zijn. We willen daarom dat de deelnemers tevreden zijn over de trajecten. De doelstelling hierbij is dat minimaal 80% van de deelnemers het traject basisvaardigheden een positieve waardering geeft.

De aanpak

De afgelopen jaren hebben wij veel ingezet op taal en laaggeletterdheid. Het bewustzijn over laaggeletterdheid is verhoogd, er is een integrale aanpak ingezet en het taalaanbod is divers en toegankelijk gemaakt. Een integrale aanpak gericht op de thema's Taal en ontwikkeling, Taal en gezondheid, Taal en werk en Taal en geld biedt perspectief en kansen. De aanpak levert winst op, bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, armoede, werk en inkomen, gezondheid en zorg. Hier gaan we mee verder en dit breiden we uit van taal naar alle basisvaardigheden. In de trajecten komen nu ook rekenen en digitale vaardigheden aan bod.

De afgelopen jaren is ook de bewustwording rondom het belang van basisvaardigheden toegenomen. Onder meer bij verschillende organisaties, werkgevers, beleidsmakers, professionals en zorgverleners. Daarom is het belangrijk om het bestaande partnerschap met organisaties te versterken en verder uit te breiden. We gaan door op de succesvolle elementen en verbeteren en vernieuwen daar waar het beter kan. Dat is de basis van de aanpak die hieronder verder uitgewerkt wordt.

Van samenwerking naar partnerschap

Werken aan de verbetering van basisvaardigheden is een stadsbrede verantwoordelijkheid. Rotterdam kent veel initiatieven gericht op het leren van basisvaardigheden. Dicht in de buurt waar het nodig is, verder weg waar het kan. Dit gebeurt vaak in samenwerking met onder andere zorginstellingen, bedrijven, welzijnsorganisaties. Dit blijven we stimuleren en ondersteunen. Sterker nog, daar gaan we extra op inzetten. De intensieve aanpak de afgelopen jaren heeft geleid tot het bekijken van basisvaardigheden met een andere blik: van samenwerking naar partnerschap. Daar is al ervaring mee opgedaan. Een voorbeeld hiervan is dat de bewustwording rondom basisvaardigheden is opgenomen in het curriculum van de opleiding geneeskunde van de Erasmus Universiteit.

Hoe gaan we richting partnerschap?

Afgelopen jaren hebben we een groot netwerk opgebouwd, onder andere tijdens het Jaar van de Taal in 2021. We kunnen niet zonder ons netwerk, zonder al die mensen die zich dagelijks inzetten voor Rotterdammers. Zij zien welke mensen moeite hebben met basisvaardigheden, bespreken de voordelen van het volgen van een traject en bieden ook nazorg als iemand verder wil met taal en zich wil oriënteren op zijn mogelijkheden in de samenleving. We streven ernaar dat Rotterdamse netwerkpartners zich actief inzetten voor het verbeteren van basisvaardigheden in de stad. Dit gaan we extra faciliteren.

Wat de reden van partners ook is om aan de slag te gaan, ons **gezamenlijk doel** tekent het partnerschap. Beter kunnen communiceren met ouders, patiënten of werknemers of de taalvaardigheid van kinderen zien verbeteren. Een veiligere werkplek of meer tijd in de praktijk omdat patiënten gezonder en zelfredzamer zijn. Minder uitstaande rekeningen, omdat mensen weten hoe ze hun rekening kunnen betalen. Vanwege deze verschillende uitgangspunten ontwikkelen netwerkpartners een aanpak die bij hen past.

Taalaanbod vanuit onze partners moet **vindbaar** zijn. De website www.beterintaal.nu toont al het taalaanbod in de stad, maar de site kan beter. Het taalaanbod moet inzichtelijker worden voor de Rotterdammers en onze samenwerkingspartijen. Voor professionals komt er meer informatie over het herkennen van en handelen met betrekking tot basisvaardigheden.

Als basisvaardigheden onderdeel zijn van ieders leven, dan heeft ook elk beleidsterrein hierin een opgave. De aanpak van basisvaardigheden vraagt om een overstijgende aanpak. De komende collegeperiode gaan we de **integrale samenwerking** binnen de gemeente intensiveren, onder andere met Welzijn, Inburgering, Werk & Inkomen en Armoede en Schulden. Daarnaast gaan we de samenwerking aan met diverse programma's en beleidsplannen die onder deze terreinen vallen. Ook is er met de komst van de Wijkraden een hernieuwde energie in de stad ontstaan om de gebieden beter te betrekken bij beleid.

Aan welke successen houden we vast?

Taal is een middel. Het traject dat iemand doorloopt, is toegespitst op datgene wat iemand wil bereiken: met welk doel iemand zijn/haar basisvaardigheden wil verbeteren en op welk niveau. Dit blijft maatwerk. Iemand kan als doel hebben een sollicitatiebrief te kunnen schrijven, iemand anders wil wellicht een bijsluiter beter kunnen lezen. Om de individuele doelen te realiseren moet je aansluiten bij de individuele behoeften en motivatie van mensen.

Om Rotterdammers de mogelijkheid te bieden blijvend hun basisvaardigheden te ontwikkelen hebben we volop aandacht voor de **doorlopende leerlijn**. Dit doen taalaanbieders op verschillende niveaus en met verschillende trajecten. Het gratis aanbod van de gemeente bestaat uit:

- non-formele trajecten basisvaardigheden gericht op de thema's ontwikkeling, gezondheid, werk en geld. Hierbij verbeteren Rotterdammers hun kennis en vaardigheden op deze thema's;
- non-formele trajecten basisvaardigheden speciaal gericht op NT1'ers;
- non-formele trajecten basisvaardigheden speciaal gericht op analfabeten;
- non-formele trajecten gericht op het bevorderen van digitale vaardigheden en rekenvaardigheden;
- formele trajecten basisvaardigheden gericht op het behalen van een diploma.

Verder is er in de stad een breed scala aan informele activiteiten, dicht in de buurt van bewoners, gericht op het verbeteren van taal en digitale vaardigheden.

We willen dat mensen geen barrières ondervinden om deel te nemen aan trajecten basisvaardigheden. Via ingekochte trajecten en subsidies verzorgen de aanbieders **toegankelijke cursussen**. Deze cursussen zijn vindbaar, gratis en veelal in de buurt, zoals in Huizen van de Wijk, scholen en religieuze instellingen. De vorige collegeperiode heeft aangetoond dat mensen hierdoor sneller gemotiveerd zijn om een traject te starten.

Van belang blijft ook de bewustwording en het gedrag rondom basisvaardigheden. Laaggeletterdheid is een steeds bekender begrip in Rotterdam. Ondanks de bewustwording rondom het begrip, blijft het **herkennen van en handelen naar** beperkte basisvaardigheden een belangrijk ontwikkelpunt. Er heerst een groot gevoel van schaamte over het onderwerp. Mensen weten goed te verbergen dat ze basisvaardigheden lastig vinden. We kunnen alleen het aantal deelnemers met Nederlands als moedertaal en anderstaligen aan trajecten vergroten als we het belang van basisvaardigheden bekender maken bij zowel Rotterdammers die er moeite mee als hun (professionele) omgeving.

Om organisaties te helpen en onze eigen communicatie te verbeteren adviseren **ervaringsdeskundigen** ons in onze aanpak. Deze diverse groep – qua leeftijd, achtergrond, geslacht, NT1 of NT2 - weet hoe het is om moeite te hebben met basisvaardigheden. Ze weten vanuit de praktijk waar je tegenaan loopt, wat je eraan kunt doen en wat het je oplevert. Ervaringsdeskundigen vertellen hun verhaal bij organisaties in de stad en creëren zo meer bewustzijn en inspiratie. Ook beoordelen zij de communicatie van deze organisaties op begrijpelijk taalgebruik. Zij motiveren Rotterdammers die moeite hebben met basisvaardigheden om hiermee aan de slag te gaan.

De ervaringsdeskundigen zetten we ook in voor onze eigen communicatie. We communiceren met Rotterdammers in begrijpelijke taal. Brieven van de gemeente worden herschreven zodat ze voor alle Rotterdammers begrijpelijk zijn. Communicatie in heldere, duidelijke taal is essentieel. Steeds meer medewerkers van de gemeente zijn zich hiervan bewust. Op het intranet van de gemeente (RIO) hebben we een groep '**Duidelijke Taal**' waar ruim 3.000 medewerkers lid van zijn.

Medewerkers van de gemeente worden ook getraind in het herkennen van mensen die moeite hebben met basisvaardigheden. Er wordt ze geleerd hoe te kunnen handelen: door het gesprek aan te gaan en laaggeletterde Rotterdammers door te verwijzen naar passend aanbod. Op het online trainingsplatform van de gemeente (Sofie) worden **trainingen** aangeboden. Deze zijn toegankelijk voor alle medewerkers van de gemeente. Ook bieden we cursussen aan onze collega's die de basisvaardigheden onvoldoende beheersen.

We blijven doorgaan met het **monitoren** van de **effecten** van bovengenoemde taaltrajecten via de resultaten van de taalaanbieders. Aanvullend onderzoek naar de sociale impact van de trajecten en tevredenheid van de deelnemers laat zien of onze aanpak succesvol is en waar we moeten bijsturen.

Vier thema's van taal

Volwassenen die moeite hebben met basisvaardigheden willen vooral leren als zij het nut zien om belangrijke levensdoelen te bereiken. Gebeurtenissen die impact hebben in hun leven, zetten hen tot leren. Voorbeelden hiervan zijn verlies van werk, een scheiding en veranderingen in hun financiële situatie. Om een training voor hen tot een succes te maken is investeren in relatie, competentie en autonomie belangrijk. Verbondenheid met de omgeving (werk), vertrouwen in eigen kunnen en zelfstandig keuzes kunnen maken spelen een grote rol. Met onze integrale aanpak richten wij ons op vier thema's die aansluiten op de behoefte en de intrinsieke motivatie van Rotterdammers met beperkte basisvaardigheden. Deze thema's zijn: Taal en ontwikkeling, Taal en gezondheid, Taal en werk en Taal en geld.

Taal en ontwikkeling

Het is knap als kinderen die met een taalachterstand opgroeien uiteindelijk zonder taalachterstand de school verlaten. Zeker als die kinderen laaggeletterde ouders hebben. Zij lopen een groter risico om zelf ook laaggeletterd te worden.¹⁶ Op dit moment verlaten te grote aantallen leerlingen school zonder dat ze de basisvaardigheden goed beheersen.¹⁷ Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap presenteerde in mei 2022 al het Masterplan basisvaardigheden om de vaardigheden van kinderen te verbeteren. In dit plan speelt de thuisomgeving van een kind en de samenwerking met school en kinderopvang een grote rol.¹⁸ Om alle kinderen de kans te geven zich te ontwikkelen is het belangrijk om zo vroeg mogelijk te signaleren of ouders en opvoeders moeite hebben met basisvaardigheden.

Het thema Taal en ontwikkeling biedt cursussen aan deze groep ouders en opvoeders. We stimuleren daarmee dat ouders werken aan hun eigen vaardigheden, zelfverzekerdheid en een verbeterde positie in de samenleving. Zij leren ook hoe zij kunnen helpen bij de (taal)ontwikkeling van hun kinderen. Hoe meer ouders zich bewust zijn van hun rol en betrokken zijn bij de taalontwikkeling van hun kind, hoe kleiner de kans dat het kind zelf met een taalachterstand opgroeit.

Met wie?

Om ouders te bereiken en door te verwijzen naar het lesaanbod basisvaardigheden werken we samen met de professionals in de gemeente. Leraren, pedagogisch medewerkers, jeugdartsen en bijvoorbeeld trainers hebben in hun werk ook een belang bij ouders die de basisvaardigheden beheersen. In hun contact met kinderen en hun ouders kunnen professionals helpen missende basisvaardigheden bij ouders en opvoeders te signaleren en hen te leiden richting het taalaanbod.

De contacten die we de afgelopen jaren op dit vlak hebben gelegd gaan we de komende vier jaar intensiveren. Alleen als we samenwerken en zo vroeg mogelijk in de gaten hebben of ouders en opvoeders moeite hebben met basisvaardigheden, kunnen we voorkomen dat een nieuwe generatie opgroeit met een taalachterstand.

Wat gaan we doen?

- We bieden cursussen om de basisvaardigheden van ouders en opvoeders die hier moeite mee hebben te bevorderen. Tijdens de lessen leren ouders niet alleen hun eigen vaardigheden en die van hun kinderen te verbeteren. De lessen gaan tegelijk over onderwerpen die met hun kinderen te maken hebben. Zo leren ouders en opvoeders meer over het Nederlandse schoolsysteem en de organisaties die van belang zijn voor hun kinderen, zoals CJG, school, kinderopvang en sport- en muziekverenigingen. Ouders oefenen daarbij hoe ze met deze organisaties of andere ouders kunnen communiceren, bijvoorbeeld via rapportgesprekken.
- Tijdens de cursussen krijgen ouders ook les in digitale vaardigheden en leren zij werken met bijvoorbeeld de apps of digitale nieuwsbrieven die scholen en kinderopvang gebruiken. De module geldt gaat in op onderwerpen zoals de vrijwillige ouderbijdrage, zakgeld en toeslagen.
- We nemen bij het thema Taal en ontwikkeling het gezin als uitgangspunt. Als ouders werken aan hun eigen basisvaardigheden en zich bewust zijn van hun rol bij de taalontwikkeling van hun kinderen, krijgen hun kinderen ook meer kansen in de samenleving.
- We verdiepen hiervoor de samenwerking met andere beleidsvelden (o.a. Onderwijs; Jeugd; Cultuur; Jongerenloket; EU-arbeidsmigranten) en met professionals in de stad. We leren hen mensen die moeite hebben met basisvaardigheden te herkennen en ouders te verwijzen naar passend taalaanbod. We stimuleren bovendien dat kennis en goede voorbeelden gedeeld worden.

¹⁶ Stichting Lezen en Schrijven. (2022). *1 op de 9 ouders met minderjarige kinderen is laaggeletterd. De overdracht van laaggeletterdheid van ouder op kind moet stoppen.* <https://www.lezenenschrijven.nl/over-stichting-lezen-en-schrijven/actueel/1-op-de-9-ouders-met-minderjarige-kinderen-laaggeletterd>.

¹⁷ Gubbels, J., van Langen, A., Maassen, N. & Meelissen, M. (2019). *Resultaten PISA-2018 in vogelvlucht.* https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/160130971/Resultaten_PISA_2018_in_vogelvlucht.pdf

¹⁸ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2022). *Masterplan basisvaardigheden.* [kamerbrief-masterplan-basisvaardigheden.pdf \(overheid.nl\)](https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisvaardigheden/documenten/masterplan-basisvaardigheden).

Taal en gezondheid

Mensen met onvoldoende basisvaardigheden hebben meer moeite om informatie over gezondheid en zorg te begrijpen en toe te passen. Tijdens de coronapandemie bleek hoe belangrijk een goede taalvaardigheid is voor de gezondheid van mensen. Denk bijvoorbeeld aan het opvolgen van de coronamaatregelen en de kennis over het virus. Betere basisvaardigheden helpen Rotterdammers om hun gezondheid te verbeteren.

Met wie?

We richten ons met dit thema op Rotterdammers met beperkte gezondheidsvaardigheden. Daarnaast richten wij ons op zorgverleners en zorgorganisaties. Het is belangrijk om hen bewust te maken dat er mensen zijn die moeite hebben met de basisvaardigheden en wat de gevolgen ervan zijn. Zorgverleners kunnen patiënten die basisvaardigheden lastig vinden, helpen om gezonder te worden. Bijvoorbeeld door beter te worden in het herkennen en bespreken van moeite met basisvaardigheden en door te verwijzen naar taalcursussen. En door te communiceren in eenvoudige taal in de zorgpraktijk.

Wat gaan we doen?

Er is de laatste jaren veel geïnvesteerd in Taal en gezondheid en er zijn veel zorgverleners bereikt. In dit beleidskader gaan we hiermee door en ontwikkelen we Taal en gezondheid verder. Zo willen we nog meer zorgverleners bereiken om patiënten met beperkte basisvaardigheden toe te leiden naar bijvoorbeeld taalcursussen. Daarnaast willen we inzetten op betere digitale vaardigheden in relatie tot gezondheid. Denk bijvoorbeeld aan het opzoeken van digitale gezondheidsinformatie, het gebruik van zorg-apps, digitale zorgdossiers en andere vormen van e-health.

Met Taal en gezondheid willen wij inzetten op:

- Het bevorderen van kennis en vaardigheden van mensen die moeite hebben met de taal of met digitalisering. We bieden cursussen basisvaardigheden gericht op gezondheid aan met een module geld. In deze module komen bijvoorbeeld de zorgverzekering, toeslagen en de eigen bijdrage aan bod.
- Het bevorderen van kennis over beperkte basisvaardigheden bij zorgverleners, zorgorganisaties en zorgopleidingen. Hiervoor bieden wij de training Taal en gezondheid aan die de Stichting Voorlichters Gezondheid geeft. Zij zijn een belangrijke samenwerkingspartner op dit thema.
- Samenwerking met beleidsterreinen waar een relatie is tussen taal en gezondheid, zoals bijvoorbeeld Welzijn en Publieke Gezondheid (Preventieakkoord). We zetten ook in op samenwerking met netwerkpartners zoals de Erasmus Universiteit, ziekenhuizen en apotheken.

Toolkit Taal is een medicijn

Om zorgverleners te activeren is speciaal voor hen de toolkit 'Taal is een medicijn' gecreëerd. Deze toolkit bevat praktische materialen om in de zorgpraktijk te gebruiken. Verder is er informatie over het herkennen van beperkte basisvaardigheden bij een patiënt en tips over wat een zorgverlener kan doen om patiënten te helpen die moeite hebben met taal rekenen en digitale vaardigheden. Bijvoorbeeld door het bespreekbaar te maken en patiënten door te verwijzen naar taalcursussen. De toolkit is gratis beschikbaar voor zorgverleners die met basisvaardigheden aan de slag willen in hun praktijk. Ook is het mogelijk om de digitale versie te downloaden via www.beterintaal.nu/werkt/gezondheid. De toolkit zal worden aangevuld met actuele gegevens van de taalaanbieders en daar waar nodig verder ontwikkeld.

Taal en werk

Waar het gaat om werkgevers zien wij dat steeds meer bedrijven hun verantwoordelijkheid nemen om taal op het werk mogelijk te maken. Vanuit de contacten van het Werkgeversservicepunt (WSPR), vanuit het Taalakkoord samen met het Leerwerkloket en vanuit de gecontracteerde taalaanbieders zijn veel bedrijven aan de slag gegaan. Ook binnen de Leerwerkakkoorden Rotterdam-Rijnmond is er de afgelopen periode meer aandacht geweest voor basisvaardigheden, onder meer door kennissessies voor werkgevers. Zolang de basisvaardigheden nog geen onlosmakelijk onderdeel zijn van het opleidingsbeleid blijft aandacht voor deze vaardigheden nodig.

Wanneer wij kijken naar werkzoekenden telt Rotterdam op dit moment ca. 33.197 mensen met een uitkering vanuit de Participatiewet en 7.564 mensen met een WW-uitkering via het UWV.¹⁹ Voor Rotterdammers in de bijstand zijn diverse opleidingen basisvaardigheden vanuit het instrumentenhuis beschikbaar. Meer dan de helft van deze werkzoekenden heeft een opleiding mbo-2 niveau of lager. Er zijn drie groepen te onderscheiden binnen Taal en werk met lage basisvaardigheden:

- Mensen zonder startkwalificatie (zij beseffen wel dat zij hier iets aan moeten doen);
- Mensen met een beroepsopleiding waar ze niets meer aan hebben (omscholen is een hele stap terug maar zij moeten wel);
- Jongeren die het onderwijs in- en uitvliegen. Korte baantjes afgewisseld door een opleiding om door te ontwikkelen. Wel ervaren zij onderwijs als saai en beperkend.

Met wie?

Om (toekomstige) werknemers te bereiken werken we samen met werkgevers, opleiders en andere partners die actief zijn op de arbeidsmarkt. Deze arbeidsmarkt is altijd in beweging en momenteel erg krap. Er zijn veel vacatures en werkgevers hebben moeite deze vervuld te krijgen. Dit geeft mensen die niet direct voldoen aan alle functie-eisen en wel gemotiveerd zijn om aan het werk te gaan meer mogelijkheden. Het verbeteren van basisvaardigheden vergroot hun kans op een baan. Digitale vaardigheden worden steeds belangrijker, dit is duidelijk gebleken tijdens de coronapandemie. Dit geldt zeker ook voor (toekomstige) werknemers.

Van alle laaggeletterden in Nederland, werkt meer dan de helft. Met name in sectoren waarin ook de huidige Leerwerkakkoorden zijn gesloten: Transport & logistiek, Bouw, Industrie & energie, Zorg & welzijn en overige dienstverlening (facilitair) werken mensen die moeite hebben met hun basisvaardigheden.

Wat gaan wij doen?

Samen met Werk en Inkomen, WSPR, Prestatie 010 en het Leerwerkloket zorgen wij ervoor dat meer werkzoekenden die gebaat zijn bij verbetering van hun basisvaardigheden bereikt worden. Dit vraagt om een nauwe samenwerking, warme overdracht, terugkoppeling tussen de gemeentelijke afdelingen en de aanbieders van trajecten basisvaardigheden.

Met Taal en werk voor toekomstige werknemers zetten wij in op het bevorderen van kennis en vaardigheden van mensen die moeite hebben met de taal of met digitalisering. We bieden cursussen basisvaardigheden gericht op het vinden van werk aan met een module geld en digitale vaardigheden. In deze modules komen aan de orde: het zoeken, vinden en selecteren van vacatures, informatie verwerken, het opstellen van een cv, het omzetten van informatie in een tekst, schema, tabel of afbeelding en het invullen van formulieren. Daarnaast gaan de lessen ook in op arbeidscontracten voor bepaalde en onbepaalde tijd, onderhandelingsruimte over arbeidsvoorwaarden, wat is een cao, toeslagen waarop iemand wel/geen recht heeft en wat het betekent als iemand geen uitkering meer heeft.

¹⁹ Werkgevers Servicepunt Rijnmond. (2022). *Rijnmond Werkt Door Monitor 2022 kwartaal 2*. <https://arbeidsmarktinzicht.nl/rijnmond-werkt-door-monitor-q2-2022>.

Met Taal en werk voor werkgevers zetten wij in op:

- Faciliteren van werkgevers door de inkoop van (digi)taal en werk trajecten maar ook door het bevorderen van de kennis over basisvaardigheden. Hierin werken wij nauw samen met de Stichting Lezen en Schrijven. De Stichting verzorgt trainingen in het herkennen van mensen die basisvaardigheden lastig vinden en het voeren van het gesprek op de werkvloer.
- Bevorderen van de kennis van werkgevers over basisvaardigheden. Het platform www.beterintaal.nu biedt professionals praktische informatie over (digi)taaltrajecten.
- Speciaal voor bedrijven en (maatschappelijke) organisaties is een digitale scan in ontwikkeling. Deze scan vereenvoudigt de te nemen stappen om medewerkers (digi)taalvaardiger te maken en het bedrijf taalvriendelijker.
- De film 'taal en veilig', mogelijk gemaakt door de gemeente Rotterdam in nauwe samenwerking met vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven, helpt werkgevers taalvaardigheden bespreekbaar te maken. De film is inzetbaar tijdens een workshop in het kader van het VCA en de sociale veiligheid in het bedrijf.

Taal en geld

Een gebrek aan basisvaardigheden leidt tot armoede en armoede leidt tot een gebrek aan basisvaardigheden. In Rotterdam hebben ongeveer 27.000 mensen problematische schulden.²⁰ En ruim 80.000 mensen leven onder de armoedegrens. Dat is bijna twee keer zoveel als het landelijk gemiddelde. Extra aandacht hiervoor is dus gevraagd en dat gaat verder dan alleen algemene vaardigheden rondom financiële administratie. Het is ook belangrijk om Rotterdammers wegwijs te maken in de huidige uitdagingen rond wonen, klimaat en energie, omdat deze onderwerpen een directe invloed op de bestaanszekerheid van Rotterdammers hebben. Niet alleen met betrekking tot kosten, maar ook vanwege relevante inkomensondersteunende maatregelen waar Rotterdammers recht op hebben. Dit thema richt zich dan ook op de financiële gevolgen en kansen van de opgaven rondom wonen, klimaat en energie. Digitale vaardigheden en gecijferdheid²¹ spelen hierbij een grote rol. Daarnaast is Taal en geld als thema verweven in de andere thema's vanwege de aandacht voor de persoonlijke financiële administratie.

Met wie?

We richten ons op interne en externe partners die zich bezighouden met armoede en schulden, met specifieke aandacht voor de onderwerpen wonen, klimaat en energie. We willen ze bewust maken van mensen die moeite hebben met basisvaardigheden en de financiële gevolgen ervan. Intern zal toenadering worden gezocht bij de beleidsterreinen Armoede en Schulden, Klimaat, Bouwen en Wonen. Het doel is om het bewustzijn rondom de relatie tussen basisvaardigheden en schulden en armoede te vergroten. Ook zal er een verkenning plaatsvinden om bijvoorbeeld trajectbegeleiders, schuldhulpverleners en energiecoaches te attenderen en trainen in het herkennen van een gebrek aan basisvaardigheden. Extern kunnen onder andere incassobureaus en gerechtsdeurwaarders helpen om basisvaardigheden te bespreken bij geldproblemen. Ook bij de partners van het Thema geld zetten wij in op het communiceren in duidelijke taal.

Wat gaan we doen?

Met dit nieuwe beleidskader hebben we ook gratis cursussen ingekocht ter bevordering van basisvaardigheden gericht op de persoonlijke financiële administratie. Deze cursussen staan in het teken van wonen, klimaat en energie. Deelnemers worden meegenomen in deze grote opgaven en de invloed hiervan op hun financiële situatie. Zo vergroten we de financiële redzaamheid²² van Rotterdammers. Daarmee sluiten we aan bij de beleidsterreinen Armoede en Schulden en Zorg.

Veel Rotterdammers hebben recht op toeslagen en/of regelingen zonder dat ze dat weten. Ook daar is binnen dit thema aandacht voor, waaronder het herkennen en begrijpen van

²⁰ Warm Rotterdam. (2022). *Uit de schulden*. <https://www.warmrotterdam.nl/uit-de-schulden/>

²¹ "Gecijferdheid is de combinatie van kennis, vaardigheden en persoonlijke kwaliteiten die een individu nodig heeft om adequaat en autonoom om te gaan met de kwantitatieve kant van de wereld om ons heen", professor Kees Hoogland.

²² "Iemand is financieel redzaam wanneer hij weloverwogen keuzes maakt, zodanig dat zijn financiën in balans zijn op zowel korte als op lange termijn", NIBUD.

aanvraagformulieren. Het is nu voor veel Rotterdammers lastig om een betaalbare woning te vinden. De Erasmus Universiteit noemde de toegankelijkheid van de woningbouw en woningmarkt als één van de uitdagingen voor een groeiend Rotterdam.²³ Termen als starterslening, huurtoeslag en overdrachtsbelasting zijn belangrijk. Deze zijn moeilijk te begrijpen voor Rotterdammers die basisvaardigheden niet goed beheersen. Het thema Taal en geld maakt met deze cursussen de woningmarkt begrijpelijk.

Rotterdam heeft als doelstelling in 2050 klimaatneutraal te zijn. Dit betekent ook wat voor de inwoners van de stad. Veel huizen moeten beter geïsoleerd worden en van het aardgas af. Voor een Rotterdammer die moeite heeft met basisvaardigheden is dit een wirwar van begrippen en acties. Binnen het thema Taal en geld is er de ruimte om deze veranderingen op een laagdrempelig niveau te bespreken. Ook leren Rotterdammers welke verduurzamingsopties financieel gunstig zijn.

Landelijk is als doel gesteld dat na 2030 er snel toegewerkt wordt naar een volledig klimaat neutrale energievoorziening. In dit onderdeel van het thema Taal en geld leren Rotterdammers onder andere contracten van zonnepanelen te begrijpen, hoe ze aanspraak kunnen maken op fondsen en wat algemene energiebegrippen zoals duurzaamheid en energiezuinigheid inhouden. Dit heeft namelijk directe invloed op de financiële positie van Rotterdammers. De alarmerende berichten van TNO over energiearmoede onder huishoudens laten de urgentie van deze aanpak zien.²⁴

Bredere aanpak

Naast deze vier thema's werken we samen op het gebied van Welzijn, Inburgering, NPRZ en EU-arbeidsmigranten. Ook werken we nauw samen met de regio.

Welzijn

Het verbeteren van basisvaardigheden heeft een plek in de nieuwe welzijnsopdracht. Welzijnspartijen organiseren taalnetwerken waarin het aanbod in een gebied bij elkaar wordt gebracht en een doorlopende leerlijn wordt gecreëerd. Minimaal vier keer per jaar komen de partijen die taalaanbod organiseren in een gebied bijeen. De welzijnspartijen hebben een belangrijke rol in het signaleren en doorverwijzen van Rotterdammers met een achterstand in basisvaardigheden naar passend aanbod. Hiervoor worden taaladviseurs ingezet. Zij zijn structureel ingebed bij de welzijnspartijen. Taaladviseurs helpen Rotterdammers die de basisvaardigheden lastig vinden met het vinden van het aanbod dat bij hen past. Welzijnspartijen organiseren daarnaast informele taalactiviteiten, aanvullend op het taalaanbod dat er in een gebied al is. Hierdoor kunnen Rotterdammers op een laagdrempelige manier hun basisvaardigheden verbeteren met behulp van vrijwilligers.

Inburgering

Samen met Inburgering bevorderen we dat Rotterdammers na hun inburgering doorstromen naar vervolgttrajecten basisvaardigheden. Vanuit de vorige Wet inburgering behalen Rotterdammers hun inburgering op A2-niveau. Deze groep wordt gestimuleerd om hun basisvaardigheden verder te verbeteren door de mogelijkheden te benutten binnen de Wet educatie en beroepsonderwijs. In de nieuwe Wet inburgering zal het grootste gedeelte nieuwe Rotterdammers inburgeren op B1-niveau. Samen met Inburgering zorgen we ervoor dat inburgeraars op de hoogte zijn van de trajecten basisvaardigheden, zodat ze hier na hun inburgeringstraject mee verder kunnen gaan.

Nationaal Programma Rotterdam Zuid

Het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) loopt door tot 2031. De huidige activiteiten worden voortgezet en uitgebreid met een aantal thema's. Een van deze thema's is de aanpak van laaggeletterdheid, omdat dit nauw samenhangt met perspectief en kansen. Vanuit NPRZ is uitgesproken om de inzet op basisvaardigheden te intensiveren. Hiervoor werken wij nauw met NPRZ samen, bijvoorbeeld door trainingen te geven aan

²³ Erasmus Universiteit Rotterdam. (2019). *Uitdagingen voor een groeiend Rotterdam*. <https://www.eur.nl/en/upt/media/2020-11-2019-uitdagingen-voor-een-groeiend-rotterdam>

²⁴ TNO. (2021). *TNO brengt energiearmoede gedetailleerd in kaart*. <https://www.tno.nl/nl/newsroom/2021/09/tno-brengt-energiearmoede-gedetailleerd/>

wijkteammedewerkers en door meer budget in te zetten voor trajecten basisvaardigheden op de Zuidoever, waar de NPRZ-gebieden liggen. Voor het nieuwe uitvoeringsprogramma van NPRZ leveren we input aan. Ook in het nieuwe programma blijft er volop aandacht voor basisvaardigheden.

EU-arbeidsmigranten

Arbeidsmigranten vanuit de Europese Unie leveren een belangrijke bijdrage aan de Rotterdamse economie. Een deel van hen weet zich te redden of weet waar ze kunnen aankloppen voor hulp. Voor degenen die dit niet weten, blijkt de taal het grootste probleem. Doordat niet alle EU-arbeidsmigranten voldoende Nederlands spreken, zijn zij ook niet op de hoogte van hun rechten en plichten als werknemers in Nederland. Dat maakt hen gevoelig voor uitbuiting en intimidatie, maar kan ook zorgen voor overlast. Via de trajecten basisvaardigheden vergroten EU-arbeidsmigranten hun zelfstandigheid en leren ze te functioneren in de Nederlandse economie en samenleving. Taalaanbieders weten EU-arbeidsmigranten te bereiken door ook in avonden en weekenden trainingen te geven. Desondanks stoppen zij vaker voor afronding. Vanuit het programma EU-arbeidsmigranten wordt onderzocht wat hiervan de oorzaken zijn. De uitkomsten hiervan zullen meegenomen worden in afstemming met de taalaanbieders.

Regionale samenwerking

Rotterdam werkt als contactgemeente samen met de gemeenten in de arbeidsmarktregio Rijnmond. Als regio hebben wij een samenwerkingsovereenkomst gesloten en hebben wij een gezamenlijke aanpak die beschreven staat in het regionaal programma 'Samen verder in de regio Rijnmond' uit 2020. Als Rotterdam hebben we een coördinerende rol en ondersteunen wij regiogemeenten in de aanpak omtrent basisvaardigheden.

Onderzoek en rapportage

Tevredenheidsonderzoek

Jaarlijks meet een onafhankelijke partij de tevredenheid van de deelnemers aan de trajecten basisvaardigheden. Dit onderzoek bestaat uit een combinatie van persoonlijke en telefonische interviews. Deze worden afgenomen bij een representatieve steekproef van de deelnemers. Op basis van dit onderzoek meten we of we de kwalitatieve doelstelling hebben behaald.

Landelijke impactmeting

Rotterdam neemt samen met andere regio's/gemeenten in Nederland deel aan een landelijke impactmeting. Deze meting focust zich op de impact die trajecten basisvaardigheden hebben op verschillende levensdomeinen. Er vindt een voor- en nameting op het gebied van sociale inclusie. Er ontstaat een landelijke benchmark waardoor er een vergelijking plaats kan vinden. De meting gaat, naast basisvaardigheden in op de volgende aspecten: arbeidsmarktpositie, natuur- en sportactiviteiten, assertiviteit, ontmoeten en ondernemen. Het onderzoek biedt daarnaast landelijke vergelijkingsmogelijkheden (benchmark).

Landelijke monitor laaggeletterdheid

Vanaf 2023 zijn gemeenten verplicht om mee te werken aan de landelijke monitor laaggeletterdheid. Deze monitor wordt door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Alle gegevens worden verzameld conform de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Toekomstige onderzoeken

Overall om ons heen hebben we te maken met informatie, zowel op het werk als in het dagelijks leven. Als we online aankopen doen, communiceren met school, werk of overheid of financiële producten vergelijken. In het internationale PIAAC-onderzoek wordt onderzocht hoe volwassenen met deze alledaagse informatie omgaan en worden deze vaardigheden in kaart gebracht. Aan het PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) nemen 34 landen deel. Nederland doet voor de vierde keer mee, na eerdere internationale onderzoeken in 1994, 2008 en 2013. PIAAC wordt gecoördineerd door het Kohnstamm Instituut in opdracht van NRO en de ministeries van OCW, SZW en EZ. De resultaten worden eind 2024 gepubliceerd. Op basis van deze gegevens kunnen vervolgens actuele gegevens worden gegenereerd voor Rotterdam. Het duurt nog enige tijd voordat de resultaten van dit onderzoek uitkomen. Om die reden doen wij een verkenning naar een tussentijds onderzoek naar laaggeletterdheid Rotterdam. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van bestaande PIAAC-cijfers en data uit het CBS.

Verantwoording

Over de voortgang van het beleid, de behaalde resultaten en de inzet van het budget rapporteren wij jaarlijks aan de gemeenteraad.

Juridisch en financieel kader

Juridisch kader

Landelijk biedt de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) zowel inhoudelijk als budgettair het kader voor het beleid op het gebied van laaggeletterdheid bij volwassenen. Op grond van de WEB draagt Rotterdam de verantwoordelijkheid als contactgemeente voor het realiseren van een dekkend aanbod basisvaardigheden in de regio Rijnmond. Hiervoor krijgt Rotterdam als contactgemeente ook gelden uit de WEB. Zij verantwoordt deze jaarlijks naar het Rijk.

Naast een regionale structuur stelt de wet ook andere eisen:

- De WEB-middelen moeten besteed worden aan taal- en rekentrajecten en trajecten digitale vaardigheden voor mensen van 18 jaar of ouder;
- De trajecten moeten tot een diploma leiden dat door het Rijk wordt erkend (formele educatie) of met een certificaat op de deelaspecten van de eindtermen van de educatie (non-formele educatie);²⁵
- Inburgeringsplichtigen mogen niet deelnemen aan de WEB-trajecten;
- Wervingskosten en andere project- en administratiekosten mogen vooralsnog niet worden bekostigd uit de WEB-middelen.

Rotterdam participeert in alle belangrijke landelijke netwerken en levert input op diverse manieren voor de landelijke aanpak via het G4-netwerk, VNG, en diverse bijeenkomsten van het Ministerie van OCW. Deze input is gericht op het behoud van de regiefunctie en het structureel verhogen van de WEB-middelen. De input is ook gericht op het vergroten van de bestedingsruimte van de WEB. Als gemeenten flexibeler het budget kunnen inzetten, kunnen ze meer impact realiseren.

1. Lokale inzet via inkoop en subsidies.

Rotterdam koopt lokaal formele en non-formele trajecten basisvaardigheden in via een aanbesteding. Voor zowel de formele als de non-formele trajecten zijn er verschillende aanbieders voor de Noordoever en Zuidoever van de stad. De formele trajecten zijn diplomagericht en de non-formele trajecten zijn gericht op de vier thema's. Daarnaast worden er speciale trajecten aangeboden voor analfabeten en NT1'ers.

²⁵ Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 12 december 2012, nr. BVE/431518 en de wijziging, van de Regeling eindtermen educatie 2013 vanwege het vaststellen van eindtermen voor deze opleiding. Daarnaast de Regeling digitale vaardigheden educatie 2018, als gepubliceerd in de Staatscourant d.d. 29 september 2017, inzake het vaststellen van de eindtermen voor de opleidingen Nederlands als tweede taal en de opleidingen Nederlandse taal en rekenen en digitale vaardigheden.

De subsidieregeling taal, rekenen en digitale vaardigheden Rotterdam 2019-2022 is geldig tot en met 31 december 2022. Op grond van dit kader kunnen subsidies worden aangevraagd voor non-formele taaltrajecten. Er wordt gewerkt aan een nieuwe subsidieregeling behorend bij dit beleidskader die in moet gaan vanaf januari 2023. Vanuit de subsidieregeling is het mogelijk om subsidie aan te vragen voor basistrajecten taal, rekenen en digitale vaardigheden. Deze trajecten bevatten een oriëntatie op de vier thema's en bevorderen een doorlopende leerlijn. De inzet van taalvrijwilligers zijn heel belangrijk voor organisaties die taalactiviteiten organiseren en taallessen geven. Daarom is het mogelijk om vanuit de regeling subsidie aan te vragen voor het werven en trainen van taalvrijwilligers.

2. Regionale inkoop

Als Rotterdam beheren wij het educatiebudget van de regio. Een deel van het WEB-budget zet Rotterdam samen met de regio in voor het inkopen van trajecten basisvaardigheden. Een ander deel wordt lokaal ingezet via subsidies of inkoop.

De formele trajecten worden door Rotterdam en de regio gezamenlijk ingekocht. De non-formele trajecten koopt Rotterdam apart in (lokale inkoop). De regio koopt ook non-formele trajecten in. Dit wordt gecoördineerd door Rotterdam als contactgemeente. De contracten voor de formele en non-formele trajecten (regionaal en lokaal) gaan 1 januari 2023 in.

Financieel kader

Financieel kader	2023	2024	2025	2026
WEB-middelen Rotterdam	5.075.000	5.075.000	5.075.000	5.075.000
Decentraliseringsbijdrage bij de WEB	324.000	324.000	p.m.	p.m.
Gemeentelijke middelen bestaand beleid	1.261.000	1.261.000	1.261.000	1.261.000
Gemeentelijke middelen intensivering (coalitieakkoord)	4.000.000	4.000.000	4.500.000	4.500.000
Rotterdam bijdrage Participatiewet	500.000	500.000	p.m.	p.m.
Totaal	11.160.000	11.160.000	10.836.000	10.836.000